

MARCEL OTTE, VASILE CHIRICA, PAUL HAESAERTS (sous la direction), *L'aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben (Moldavie, Roumanie)*, ERAUL 72, Liège, 2007, 227 p.

Avem în față una dintre puținele monografii arheologice despre un sit din România, realizată printr-o largă colaborare internațională și care a apărut într-o prestigioasă colecție arheologică, cu receptare universală (*Etudes et recherches archéologiques de l'Université de Liège*). Dacă adăugăm și faptul că monografia se referă la un sit paleolitic – domeniu până de curând destul de văduvit în literatura arheologică românească, vom avea toate motivele să salutăm cu bucurie apariția acestei cărți.

Volumul conține un număr de 13 studii, precum și o introducere și concluzii. Cei 14 autori ai lucrării provin din trei țări, dintre care cei mai mulți (nouă) din Belgia (de la universitățile din Liège și Gand, precum și de la Institutul Regal de Științe Naturale din Bruxelles), trei din Republica Moldova (Chișinău) și câte unul din România (Iași) și Spania (Valencia). Trebuie să amintim, însă, că la săpăturile de la Mitoc au participat, de-a lungul anilor, cercetători și din alte țări, precum S.U.A. (Kenneth Honea) sau Franța (Alain Tuffreau), care au contribuit, prin studii valoroase, la cunoașterea acestei importante stațiuni arheologice mult dincolo de hotarele României. Deci, stațiunea paleolitică de la Mitoc reprezintă un model de cercetare pluridisciplinară și chiar interdisciplinară, aici fiind implicați arheologi, traseologi, geografi, geologi, pedologi și specialiști din diferite domenii ale științelor naturii (arheozoologi, antracologi, malacologi ș.a.). Putem afirma astăzi, fără a greși, că Mitoc, alături de Ripiceni, se numără printre stațiunile cele mai reprezentative și cunoscute ale paleoliticului european.

Meritul pentru acest drum mereu ascendent al stațiunii botoșănene de pe malurile Prutului revine, fără îndoială, cercetătorului ieșean Vasile Chirica, care și-a dedicat aproape întreaga carieră arheologică studierii acestui sit. Meritele sale deosebite, în coagularea acestei echipe internaționale de cercetare și în desfășurarea eficientă a colaborării, sunt perfect subliniate, în *Introducere* (p. 5–6), de cunoscutul profesor și arheolog preistorician al Universității din Liège, Marcel Otte. De altfel, V. Chirica are o contribuție notabilă și în cadrul monografiei, redactând singur trei capitole și în colaborare alte trei.

Seria de studii se deschide cu un scurt istoric al cercetărilor paleolitice din România și îndeosebi al celor de la Mitoc (p. 7–9), semnat de V. Chirica – prilej de rememorare a meritelor înaintașilor (Gregoriu Ștefănescu, I. Simionescu, N. N. Moroșan, C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. Zaharia, Al. Păunescu ș.a.) în cercetarea primei stațiuni paleolitice descoperite pe teritoriul României (1885). Capitolul este util și pentru prezentarea sistemului general de înregistrare a datelor, ceea ce permite o localizare mai precisă a descoperirilor în spațiu și pe scara profilelor stratigrafice.

Arheologia Moldovei, XXXI, 2008, p. 259–285

Cel de al doilea capitol, semnat de V. Chirica și geograful C-tin Mihăilescu (Chișinău), este dedicat caracterizării cadrului natural (p. 11–13), subliniindu-se în ce au constat condițiile favorabile care au permis o prezență umană atât de îndelungată. O sarcină dificilă a avut cercetătorul belgian Paul Haesaerts, care a reușit să stabilească un cadru stratigrafic și cronologic coerent al numeroaselor secvențe de locuire de la Mitoc, combinând metode moderne de cronostatigrafie: stratigrafia arheologică, lithostratigrafia, cronologia ¹⁴C, prin care a stabilit secvența cronologică globală a stațiunii, prezentată și în cadrul unor tabele minuțios elaborate (p. 15–41). Important este și faptul că aici se încearcă și o stabilire a specificului acestei secvențe regionale într-un cadru mai larg, central și est-european. Avem convingerea că această parte a monografiei va fi, de acum înainte, adeseori citată în literatura arheologică dedicată paleoliticului european.

Trei cercetători de la Departamentul de Geologie și Pedologie al Universității din Gand (Judit Becze-Deák, Georges Stoops și Roger Langohr) au elaborat studiul geopedologic al sitului (p. 43–52), pe baza probelor recoltate din mai multe secvențe stratigrafice. Concluziile arată că este vorba de o depunere continuă, cu un aspect destul de uniform, ceea ce poate explica menținerea, de-a lungul a mai multor milenii, a unor condiții favorabile locuirii.

Un capitol de mare interes, semnat de Freddy Damblon și Paul Haesaerts (ambii de la Bruxelles), analizează critic cele 68 de probe radiocarbon (p. 53–65), care fac din Mitoc cea mai bine datată stațiune preistorică din România, cu ajutorul metodelor moderne. Chiar dacă nu toate probele au o valoare egală, fiind obținute în mai multe etape, cu diferite metode de recoltare și analiză, totuși, pe ansamblu, s-a obținut o scală cronologică, utilizabilă nu numai pentru paleoliticul României, ci și pentru cel din regiunile învecinate.

Freddy Damblon semnează și capitolul referitor la resturile paleobotanice recoltate de la Mitoc (p. 67–80), analizate prin metoda antracologică, contribuind astfel la reconstituirea ambientului acestui sit pe parcursul paleoliticului superior. Ar fi de dorit să se poată realiza și analize palinologice, ceea ce ar spori gradul de siguranță al datelor obținute și al reconstituirilor propuse.

Un scurt capitol, datorat lui Atanasie Prepelită, de la Chișinău, prezintă datele malacologice (p. 81–83), care, prin schimbarea speciilor de moluște, atestă existența unor alternanțe a perioadelor mai umede cu cele mai aride.

Capitolul cel mai consistent (p. 85–135) și cu caracterul arheologic cel mai pronunțat, scris de M. Otte, Pierre Noiret (Liège), V. Chirica și Ilie Borzic (Chișinău), studiază industria litică, adică principalele artefacte lăsate de locuitorii paleolitici de la Mitoc. Analiza este întreprinsă separat, pentru loturile de materiale rezultate din diferitele perioade de săpături (1978–1990; 1992–1995), în final

făcându-se o sinteză pe principalele etape culturale (aurignacien inferior; aurignacien I, II, III și III superior; gravettian I, II, III, IV); pentru fiecare etapă sunt ilustrate materiale caracteristice și au fost alcătuite tabele procentuale sintetice. De asemenea, la finalul volumului (p. 185–218) se găsesc anexele cu inventarul complet al industriei litice, descoperită în toate campaniile de săpături.

Una dintre aceste categorii de artefacte (grattoire-le aurignaciene) este analizată traseologic de cercetătoarea spaniolă Paula Jardón Giner (p. 137–141), stabilindu-i-se funcționalitatea și utilizarea economică.

V. Chirica și P. Noiret prezintă cele două unelte de os descoperite până acum la Mitoc, provenind din nivelul aurignacien I, precum și cele două pandantive (unul de silex, altul de os), găsite în context gravettien, care pot fi invocate ca dovezi ale unor preocupări de ordin estetic ale locuitorilor paleolitici de la Mitoc (p. 143–144).

Doi cunoscuți arheozoologi, Ignacio López Bayón și Achilles Gautier, analizează materialele osteologice găsite în diverse cicluri de ocupare a așezării, prezentând speciile de animale sesizate (p. 145–166). Analiza arheozoologică are în vedere și aspectele taphonomice și paleoambientale. Concluziile istorice privesc ocupația vânătorii și dieta locuitorilor.

V. Chirica prezintă structurile de ocupare a așezării, așa cum au fost sesizate ele în timpul campaniilor de săpături din anii 1978–1990 și 1991–1997 (p. 167–172). Din păcate, în afara vetrelor și a concentrărilor de artefacte, care indică existența a numeroase ateliere, nu s-au găsit urme de adăposturi sau colibe, cu excepția unei singure construcții, la care s-a folosit un fildeș de mamut. Concluziile constau din compararea situației de la Mitoc cu cea din alte situri paleolitice din România și din Europa.

Ultimul capitol, scris tot de V. Chirica, realizează o sinteză a paleoliticului de la Mitoc în cadrul celui din România (173–182). Comparațiile sunt făcute în special cu marea așezare de la Ripiceni, situată destul de aproape, dar și cu stațiuni de pe teritoriul Basarabiei (Brânzeni,

Corpaci ș.a.), de pe valea Bistriței, precum și din Transilvania și Maramureș.

Am fi așteptat ca acest ultim capitol, mai mult de „istorie națională”, să fi fost însoțit de un altul, care să prezinte, într-o sinteză mai amplă, locul descoperirilor de la Mitoc în cadrul paleoliticului european, chiar dacă, pe parcurs, se fac adeseori referiri punctuale la această problemă; M. Otte lămurește, însă, că această sinteză voluminoasă va face obiectul unui alt studiu. Nu ne rămâne decât să-l așteptăm cu legitim interes, pentru a vedea și mai clar contextul în care se încadrează datele oferite de stațiunea de la Mitoc, precum și importanța europeană a acestor descoperiri.

Succinte concluzii (p. 183–184), semnate de M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts și P. Noiret, încheie volumul, cu o discuție asupra principalelor probleme constatate la Mitoc. În final, este plasată o amplă și consistentă bibliografie, cu peste 250 de lucrări citate în text.

Nu putem să nu remarcăm structurarea foarte clară a fiecărui capitol, după un plan extrem de logic, precum și corelarea textului cu ilustrația. În ceea ce privește numeroasele figuri și tabele care însoțesc lucrarea, ar fi fost de dorit să se realizeze o numerotare unitară a acestora, nu la fiecare capitol în parte (așa cum a apărut), aceasta atât pentru a accentua caracterul de monografie (și nu de culegere de studii), cât și pentru a ușura citarea ilustrației.

În încheiere, dorim să adresăm sincere felicitări colectivului de autori pentru temeinica monografie pluridisciplinară pe care ne-au oferit-o, dar și să regretăm totodată faptul că arheologia românească, datorită condițiilor de claustrare la care a fost supusă decenii de-a rândul, a intrat atât de târziu în zodia benefică a colaborărilor internaționale de anvergură. Volumul de față vorbește de la sine despre avantajele extinderii unor asemenea colaborări.

NICOLAE URSULESCU